

Můj deník (2)

ČTVRTEK 17. ČERVNA 1943

Jak posvátné je psát do nového deníku. Musím se vrátit o několik dní dozadu, neb jsem již několik dní nepsala, a v té době jsme oslavily narozeniny všech třech opatrovnic. Slavily jsme je v sobotu. Bylo to doopravdy krásné. Opatrovnice byly dojaty. Hrály jsme divadlo „Král Germona a víla Slovanstva“. Pojednávalo se tam o králi, který ukradl českému národu korunku svobody, a český hoch ji vysvobodí z moci krále Germony.

Pak byla desetiminutová přestávka, kdy jsme se převlékly do stejno-kroje, a největší a nejlepší z nás, Pavla Seinerová, držela prapor a my zapívaly hymnu.

Potom jsme opatrovnice vyhodily a přichystaly stoly a lavice na žrání. Měly jsme mléčnou rýži a čokoládový krém z pravé čokolády a švýcarského kondenzovaného mléka a chlebičky (s tvarohem, pomazánkou a paštikou). Den skončil tím, že jsme na zahradě tančily horu.* V 22.30 jsme šly spát. Opatrovnice dostaly hodně dárků, já jsem jim dala perníky.

SOBOTA 19. ČERVNA 1943

Byla jsem na hře „Jirkův velký vynález“ v Německém domě, kde se dřív hodně hrávalo divadlo. Jsou tam i 3 lóže. Je to malé divadlo, ale hezké. Hru hráli velcí, ale děti měly hlavní úlohy. Za tu hru by se nemuseli stydět

* Hora je izraelský národní tanec.

ani v Praze v nějakém veřejném divadle. Autor předlohy hru i režíroval. Je to náš učitel fyziky a chemie dr. Emil Hoff. Pseudonym: Emil Holan.

NEDĚLE 20. ČERVNA 1943

Každý den probíhá stejně. Život tu není nudný, ale nic zajímavého, co by stálo za to zapsati, se také nepříhoda. Jím všechno, co se namane, až je to hrůza. Leuška žvatlá, má již i stoličky.

Dnes trochu popíšu, jak to tu vypadá a jak je to tu zorganizované.

Je tady asi 10 kasáren. V Sudetech jsou jen muži, v Hamburku ženy. Dál jsou tu Ženíjná kasárny, Hannover, Magdeburg, Drážďany, Vrchlábí, Kavalírka, Podmokelská a Ústecká kasárna. Místo policistů je tu ghetto-towache – stráž ghetta – a všichni strážci bydlí v dřívějším Německém domě. Árijské třídy jsou odděleny šraňkami. Ulice směrem od pivovaru k Sudetům jsou označeny písmenem Q, od Hamburku k Podmoklí je L. Tatínek bydlí v L 231, já v L 410.

Pak je tu Gesundheitswesen – Oddělení zdravotní péče, jehož představeným je docela mladý doktor Munk. Ve Vrchlabských kasárnách se nachází nemocnice. V každém domě, kde žije přes 400 lidí, má být marodka, ale jen málokde tomu tak je. U nás jsou dvě marodky a ambulance.

O děti je tu docela dobře postaráno. Každý měsíc nás váží a měří. Sprchovat se chodíme na baštu. Už tři dny jsou otevřené obchody, kde se nakupuje za peníze a body. Obchody: 2 obuvi, 2 dámské oděvy, 2 pánské oděvy, 1 dětské oděvy, 1 kufry, 1 galanterie, 2 prádlo, 1 smíšené zboží, 1 drogerie, 1 sklenářství.

Na spravení prádla, šatstva a bot je potřeba získat povolení. V obchodě se smíšeným zbožím mají bylinkový čaj, mletý pepř, kmín a papriku, pomazánky atd.*

* Viz Helžina poznámka na straně X. (na konci této kapitoly)

ČTVRTEK 1. ČERVENCE 1943

Odešla od nás Laura, paní Engländerová* řekla, že ji nezbytně potřebují na dvacet čtyřce. Měla k nám přidělit Lilku, ale nepřišla. Chvála pánu Bohu. Místo ní máme Ritu Böhmovou. Má za manžela lékaře, který umí úžasně vykládat o lékařských záležitostech. Rita je tichá a jemná, milá. Je úžasná. Nesmím ji však soudit předčasně.

Musím si dnes promluvit s Elou. Nevím, čím to je, ale naše přátelství chřadne.

Vím, že se musím polepšit. Jsem slabá??? Cítím, že patřím mezi nejhorší, nenechám si to vymluvit, a proto se musím zlepšit. Děvčata říkají, že se málo zajímám o domov, uznávám to. Od té doby, co jsem v Terezíně, jsem taková samotářská. Nyní je Ela na zpěvu.

Je 10 hodin. Každou chvíli Ela přijde a já si s ní promluví. Řeknu jí toto: „Potřebuji kamarádku. Myslím, že bys to mohla být ty, chceš?!?“ Podle její odpovědi se dále zařídím. Dobrou noc! Teď do tebe budu častěji psát.

Zítřejší jsme se měly na několik dní přestěhovat do školy. Chtěli u nás plynovat.** Ale odložili to o tři týdny.

Pátek 2. července 1943

Ela nechce. Vycítila jsem to. Trochu se vykrucovala. Asi jsem si to zavinila sama.

Čteme knihu „Pollyanna“, je přeložená z angličtiny. Pojednává o dívce, jíž zemřeli rodiče. Žije u své bohaté tety a nemá se zpočátku právě výtečně. Ale její tatínek, který byl misionářským knězem s velmi

* Paní Engländerová byla ředitelkou dívčího domova L 410. Laura Šimková na pokoji 28 krátce působila jako opatrovnice. Později byla s Helgou v Osvětím a Oederanu.

** Proti štěnicím se používal jedovatý plyn (cyklon). Školou se myslí chlapecký domov L 417. Před válkou v něm bývala škola. Dnes je budova součástí památníku Terezín.

malým platem, ji naučil míti ze všeho radost a na nepříjemných věcech si vždy vyhledávat dobré stránky. Musím to také zkusit. Jeden nápad už mám. Je mi smutno po mamince, ale jsem přece jen ráda, že není tady, aspoň se jí vede líp než nám.

PÁTEK 9. ČERVENCE 1943

Měly jsme včera schůzi s Telou. Říkala, že je to tu strašné, a pokud se brzy nevzchopíme, bude to katastrofa a opatrovnice budou muset přistoupit k citelným trestům. Je tu strašná nedisciplinovanost. Tela také řekla, že každá z nás se zhoršila o několik stupňů, staly jsme se neupřímnými a nekamarádky, podotkla i něco o samotářství, do kterého zapadám také já.

Musím si o tom s Telou promluvit. Bylo to tak: Právě jsem si začínala na život v domově zvykat, když mě zklamala Ela. Neměla jsem chuť začínat znovu, ze strachu před novým zklamáním.

Tatínek mi udělal dnes ohromnou radost, nechal mi namalovat můj symbol: maják. Maják – svoboda – naděje – samostatnost.

Buď připraven.

Na to jsem zapoměla. V tom má Tela velkou pravdu, myslím si to již týden. Buď přísná sama na sebe a druhého posuzuj mírněji a shovívavěji. Tím se budu řídit.

Dnes mě to velmi mrzelo, když mně Rita řekla, že budu mezi prvními, o kterých bude mít špatné mínění. A to jen proto, že jsem se nutila se smát a rozveselit se, protože mně bylo velice smutno po mamince, když začala Rita vyprávět o Anglii. Ve skutečnosti mi bylo do pláče a já se styděla plakat. Mám jí to říct?!? Ano, nějak jí to vysvětlím. Mám Ritu strašně ráda a právě od ní mě to zamrzelo.

Dnes jsem zůstala doma, ven nesmím, jsem nachlazená. Tatínek u mě nebyl. Asi už dnes nepřijde.

Večer, 22.45: Rita se již nezlobí, ptala jsem se jí. Není to podlízání? Velmi jsem se na sebe zlobila, ač nejsem sionistka.

Dvě děvčata nám přichystala slavnostní páteční večer. Paní Mühlsteinová se modlila, byly rozžaté svíčky. Po modlení jsme dříve hrávaly hry. Tentokrát se četlo, skoro všichni si šli lehnout, některé dívky i usnuly. U stolu zůstalo 7 z 27. Byl to nemožný erev šabat.* Rútka, která ho přichystala, plakala zklamáním.

PÁTEK 16. ČERVENCE 1943

Včera večer se oslavovaly narozeniny našeho společného strejdy.** Hrály jsme divadlo o tom, co bude za 25 let. Ztvárnily jsme Fiščíny problémy, Evu jako doktorku a její nepořádek. Skalpel měla v botě, injekční stříkačku v koši atd. Potom byla žranice (chlebíčky, salát, kroupový náky a čokoládový pudink). Pak následovalo překvapení, které nám opatrovnice o svých narozeninách slíbily na revanš. Včera nám to překvapení předvedly. Byla to sranda. Na každou z nás vymyslely nějaký srandovní rým, který zazpívaly.

Přestrojeny byly k nepoznání. Tela měla copy s červenými mašličkami, z krajkového plátna krátkou sukýnku a ze stejného i vršek s velkými rukávy a až pod kolena krajkovou spodničku. Pásek měla z červeného šátku, místo punčoch na nohách červené pruhy. Měla namalované tváře a všechny kresby s rýmy s sebou přinesla nakreslené.

U mě byla nakreslená dívka, která utíká z marodky. „Skromná dívka jménem Helga dlouho chorá byla, teď se všichni radujeme, že se uzdravila.“

* Předvečer židovského svátku šabatu, posvátného dne odpočinku.

** Karel Pollak, otec Handy Pollakové, pokoj 28 často navštěvoval a děti mu říkaly strejda. Oženil se v ghettu s opatrovnici Elou Pollakovou (Telou).

Laura měla frak, cylindr, hůl a pravé fousy, na které obětovala jedna z opatrovnic svou loknu. Eva Weissová měla na sobě dlouhou sukni, jaká se nosila v 19. století, a černý klobouk se samými péry a pelerínu ze sametu, která byla tak šitá, jako kdyby byla z kožešiny. Obočí měla namalované načerveno.

Veršičky o Fišce a Mušce zněly:

Teď vám ale něco povím, poslouchejte každičký,
jak na sajrajt doplatily dvě dušičky maličký.
Omylem si v nepořádku Fištička a Muška
svoje jména vyměnily na Myška a Fuška.

PÁTEK 23. ČERVENCE 1943

Již celý týden jsem si do deníku nic nezapsala. Před čtyřmi dny jsem zažila lítost a také radost. Bavila jsem se s jedním doktorem obchodních věcí. Tatínek mě takhle nechal nenápadně vyzkoušet, jestli mám nadání na studii. Mám!!! Musím začít od primy. Hodně jsem zameškala, a to je mně strašně líto. Většinou mluvím o studiu hotelnictví, dějepisu, zeměpisu a lékařství. Na řemeslo se nehodím. Chci studovat a taky budu. Když chceš, tak můžeš. Chci být vzdělaná. Vydobudu si to.

Lissau je inteligentní děvče. Říká, že jsem sečtělá, ale nejsem. Vůbec si tak nepřipadám. Říká to proto, že jsem její konkurentkou. Žárlí na mne a já někdy na ni. Předstihujeme se a hádáme se o svoje názory. Ani jedna nechce uznat porážku. Chci se polepšit! Končím se psaním, neboť začíná erev šabat.

Je po schůzi. Tela navrhla a my se s opatrovnicemi usnesly, že uděláme tři třídy Maagalu. Dnes se proto nebude volit nikdo nový. Jen rozdělíme do skupin ty, které už v Maagalu jsou. Dopadlo to tak, jak jsem si to přála. Nikdo není v první. Muška a Handa jsou v druhé, Irenka, Pavla, Eva Landová a Eva Hellerová v třetí.

Víš, teprve nyní si sama uvědomuji, že mně Tela a domov změnilы názory. Sionismus se mi již líbí. Líbí se mně sionistické názory, nechci však žít v Palestině.

Budu se snažit být takovou, jakou by mě chtěla děvčata mít. Chci být lepší, než jsem byla dosud. Chci se dostat na vyšší stupeň. Chci a udělám to. Musím se dostat do Maagalu (Maagal – náš malý ideál).

Je půl dvanácté, stojím u otevřeného okna a píši. To je krása! Všechno spí, celé město se halí do tmy. Nad okolím se vznáší dusivé teplo. Je takový posvátný klid, jen tu a tam pípne ptáček. Některé části cirkusu* jsou osvětleny a ozývají se z nich jednotvárné údery kladiv. Něco mi to připomíná, nemohu si však vzpomenout co. Nyní jsem si tak ulevila, jako kdybych vylezla z horké koupele. Dobrou noc, nejdražší deníčku!

Milá Rito!**

Chci Ti dnes napsat něco, o čem už nějaký čas hodně přemýšlím. Když jsem byla malá, na svůj věk jsem hodně cestovala. Ač jsem zapomínala, jak která místa vypadala, chtěla jsem stále cestovat na nová. Když mi táhlo na osm let, představovala jsem si zeměkouli jako čtverec plující v prázdnotě. Zajímám se již dlouho o zeměpis a dějepis.

Jediná věc, která mě na Terezíně mrzí, je, že nemohu studovat. Protože se tu nemohu učit. To, co tady děláme, totiž nemohu nazývat skutečným učením. Potřebovala bych úplně jiné tempo, a proto si půjčuji knihy, ze kterých se něco naučím.

* Až do 1. dubna 1944 stál na hlavním náměstí velký stan. Byl oddělený plotem a vyráběly se v něm bedny.

** Fiktivní dopis pro opatrovnici Ritu Böhmovou, který si Helga samozřejmě nechala pro sebe.

Líbí se mi dvě povolání, ale nevím, které je lepší. Na to mám však dosti času, nejprve bych chtěla zkrátka studovat. Chci chodit na obchodní nebo vysokou školu hotelnictví ve Švýcarsku a potom si udělat doktorát. Nebylo by hezké mít velký hotel v Nice nebo ve Švýcarsku? Vidět tolik rozličných národností a slyšet tolik jazyků? A potom bych si jako strýc najala do toho hotelu na čas zástupce a cestovala. Vidět tak býčí zápasy, maurské stavby, Akropolis a zříceniny bývalé kultury Řeků a Římanů... Nebo zasněžené hory, moře, jezera a jindy zase malé roztomilé vísky a krásná hlučná velkoměsta. Není to krásné!?!

Tím chci být, anebo lékařkou. Uzdravovat lidi je vznešené. Co mi radíš? Možná si myslíš, že jsem dětinská, protože se v domově nikdy nebavím o vážných věcech, které jsou osobní. Myslím, že by to ostatní nezajímalo. O takových věcech se bavím jen s tatínkem.

NEDĚLE 25. ČERVENCE 1943

Oslavovali jsme dnes v Drážďanech Herzlovo* výročí. Zpívali jsme, Gonda** měl proslov, jedna paní krásně recitovala a pak byl balet o práci otroků v Egyptě. Obecenstvo tleskalo. Já jsem se vystoupení neúčastnila. Dočista jsem u otroků zapomněla zpívat. Jako bych ani nebyla na tomto světě, zasnila jsem se. Stála jsem na půdě u okýnka a hleděla na živý obraz: stromovou alej a Litoměřice. Viděla jsem až na hodiny na věži. A dále malé vesnice v údolí a na kopcích. Krásné žluté lány, to vše lemováno lesy a horami.

* Theodor Herzl (1860–1904) byl zakladatelem židovského národního hnutí, které roku 1948 vyústilo v založení státu Izrael. Sionismus symbolizuje touhu po návratu do domoviny.

** Gonda (Egon) Redlich vedl společně s Fredym Hirschem Odbor péče o mládež.

STŘEDA 28. ČERVENCE 1943

Nechala jsem si číst z písma od Rity. Mám zapotřebí lásky (byla jsem rozmazlována a nyní mně to schází), jsem inteligentní a také sečtělá. Jsem temperamentní, jenom poslední dobou jsem zvažněla. Nevím často, co chci. Jsem nerozhodná.

Potom jsem našla něco napsaného od tatínka a Rita z jeho písma vyčetla: Je dobrý obchodník, má hodně zkušeností, je uzavřený, je však také trochu nerozhodný a je podoben mně.

A ještě jsem zapomněla napsat: Rita mi také vyčetla, že vidím na sobě jen to špatné a dělám ze sebe míň, než jsem.

A teď něco docela nového. Mussolini včera odstoupil a já od včerejška blázním a mám takový divný pocit, stejný, jako když měl tatínek napořád přijet do Kyjova. Ještě před třemi dny jsem si říkala: „Bude konec.“ Ale nic jsem přitom necítila. Připadalo mi to takové neskutečné, vzdálené, a nyní se mi to zdá blízko. Nejradši bych tančila (kdybych to uměla) a zpívala. Já se snad zblázním.

A teď druhá radostná zpráva, kterou ti poreferuji, milý přítelíčku: Našla jsem si kamarádku, kterou jsem dříve pohrdala: Jiřku Steinerovou. A nyní, proč jsem jí opovrhovala. Jsem já to ale bláhová, kvůli takové blbině! Vlezla mně do krabice, vzala si perník a já hloupá jsem to řekla děvčatům. Nikdo jí od té doby nedůvěřuje, cítí se odstrčená. Chci jí být kamarádkou a co nejlepší. A víš, pro koho to ukradla? Pro svou nemocnou maminku. To už jsou však tři měsíce a já už na to napolo zapomněla. Zachovala se správně. Udělala to pro matku.

Ela mi dala na památku přívěsek, stříbrný pantoflíček.

SOBOTA 31. ČERVENCE 1943

Již druhý den spím na chodbě kvůli štěnicím. Spí nás venku sedm děvčat a všechny jsme byly pokousané. Ale teď už se to nestane!

Nevím, co zamýšlejí Němci, ale vyklidili Sudetské kasárny a Zbrojnici. Celé Sudety musely být vyklizeny během 48 hodin a taky byly. Pozorovala jsem je při stěhování. Takto jsem si představovala ústup ve válce. I tatínek se mnou souhlasil.

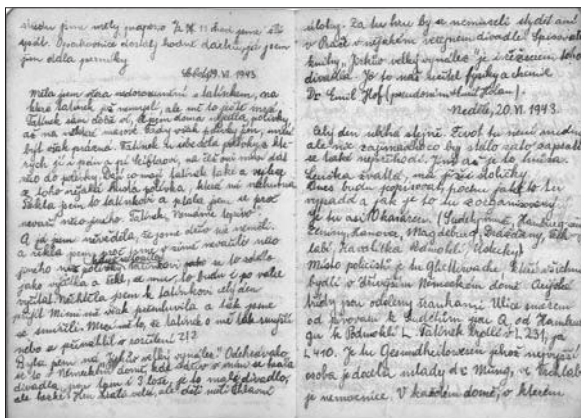
S Elou se již zase snaším. Tatínek mně obstaral krásný rámeček na maminčinu fotografii. – Ty smradlavé modré brambory již nemáme, to jsem ráda. – Je to tu strašné, jak v blázinci. Eva věčně křičí a kvůli Ritě každou chvíli někdo pláče. Skoro každý den mi někdo v domově zkazí náladu, a nejvíce opatrovnice.

Nyní se vyklidily mimo Sudety ještě Podmokly a domov pro batolata. Každou ulici nějak pojmenovali. Některé gasse, jiné strasse.

Máme dovoleno spát na zahradě, poněvadž na chodbě se člověk nevyšpí. V některých pokojích totiž vstávají o páté a dělají na chodbě randál.

Dezinfekční postřík vůbec nepomohl. Chytila jsem dnes 6 blech a 3 štěnice. Tomu říkám úspěšný lov. Ani pušku nepotřebuji a hned mám večeri.

V botě mi spala krysa. Walter, náš domácí, ji zabil. Nyní si jdu na noc postavit s Elou a Irčou stan.

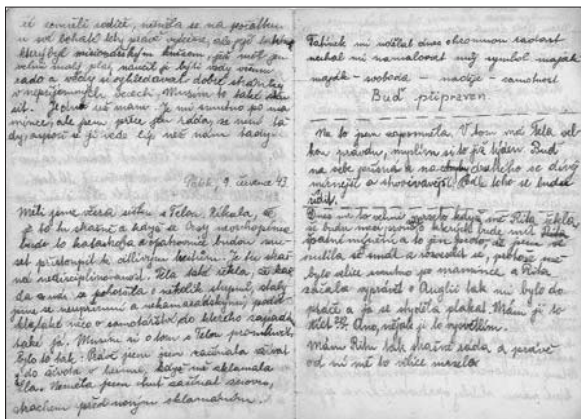
20. června 1943
(...) Dnes trochu popíšu,
jak to tu vypadá a jak je
to tu zorganizované.

Helžiny poznámky k obrázku napředchozí stránce:

V mém výčtu z 20. června 1943 chybí Myslivecká kasárna, dohromady bylo kasáren jedenáct. Jednu z árijských silnic tvořila okreska, která vedla přes Terezín z Prahy do Litoměřic. Obyvatelé ghetta od ní byli odděleni a nesměli na ni vkročit.

Obchody, o kterých v deníku píšu, nebyly skutečné. Nakupovat se v nich mohlo jen na poukázky a k těm se člověk málokdy dostal, nanejvýš tak jednou za půl roku. Když jsem konečně jednu takovou poukázku získala, chtěla jsem si stůj co stůj koupit kečup, hrozně jsem se na to těšila. Ale když jsem přišla na řadu, už skoro nic neměli, a já si tak mohla koupit leda mletou papriku. Byla jsem hrozně zklamaná.

Podobně jako banka židovské samosprávy, terezínské koruny, kavárna či hudební pavilon na hlavním náměstí byly i obchody součástí zastíracího manévru, který si Němci vymysleli. Byly to kulisy Potěmkinovy vesnice, lakování na růžovo.

9. července 1943

Tatínek mi udělal dnes
ohromnou radost,
nechal mi namalovat
můj symbol: maják.
Maják – svoboda –
naděje – samostatnost.
Buď připraven.

5 Terezín, srpen–září 1943

Zápisky mého otce

ÚTERÝ 17. SRPNA 1943

„Kouzlení“. Helga má velkou radost z chlapeckých kalhot.*

PÁTEK 27. SRPNA 1943

Přijelo 1200 dětí z východu. O půl šesté jdu přes vyklizenou Q 3, Badhausgasse a spatřím smutné dětské procesí, celkem jich je asi 25–30, odcházejí z pivovaru, kde byly na odhmyzení.*Pod dohledem opatrovnic se šourají směrem k Bauschowitzer Straße/Südstraße.

NEDĚLE 29. SRPNA 1943

Dívčí domov L 410. Dětská obrna s lehkým průběhem, v 10 h byla Helga na preventivní krevní transfuzi. Helga: „Jestli teď začnu být zničehonic vzteklá, budu vědět, čím to je, když mám v žilách tvoji krev.“

STŘEDA 1. ZÁŘÍ 1943

Hmotnost Ley: 10,10 kg, konečně má nad 10 kg. Dostala se nad svou nejnižší váhu.

* Dívky tehdy často toužily po kratasech, jaké nosívali chlapci. Jak uvádí Helga, bylo to tehdy v módě. Také po kostkovaných košilích byla velká poptávka. Někteří dospělí proto šili dětem kýžené kousky ze starého šatstva, aby je potěšili.

** Jedná se o dezinfekční oddělení.

Stav k 1. září 1943: 18 926 mužů
26 709 žen
45 635 celkem
5188 nemocných
6 mrtvých*

ČTVRTEK 2. ZÁŘÍ 1943

S Martou na „Hře na zámku“ od Ference Molnára v podkroví Drážďanských kasáren. Dobře zahraná anekdota o třech dějstvích.

PÁTEK 3. ZÁŘÍ 1943

Ing. Oskar Bauer, 16 h: „Cítím, že se blíží konec. Jinými slovy vyhlodování. Tady je to už stejně jedno. Kéž by věci nabraly rychlý spád. Přináší mi to úlevu, utíkám se k tomu. Žijte blaze, drahý Pollaku!“

NEDĚLE 5. ZÁŘÍ 1943

Registrace 5000 účastníků transportu. Helga je rozrušená, protože jí odjede šest nejlepších kamarádek. Pro každou si připravila malý dárek na rozloučenou. Večery se mnou nechce trávit na dvoře domova, protože jí kamarádky příliš připomíná. Na dvoře totiž mívaly nástupy, zhruba po sedmdesáti.

NEDĚLE 12. ZÁŘÍ 1943

Včera do 21 h. Nádherný pozdně letní večer, mírné počasí, bezvětrí. Úplněk. Večerní procházka podél aleje u Sudetských kasáren. Touha po míru. Touha po svobodě.

* Otto Pollak zde cituje denní zůstatek tzv. Evidenčního oddělení. To muselo každý den přesně nahlásit, kolik lidí v ghettu žije a kolik jich zemřelo.

PONDĚLÍ 20. ZÁŘÍ 1943

S Helgou na „Žebrácké baladě“ v Magdeburských. Báseň od Françoise Villona. Helga byla nadšená.

ÚTERÝ 21. ZÁŘÍ 1943

Přišel lístek od Mařenky, po Karlovi se slehla zem.

PONDĚLÍ 27. ZÁŘÍ 1943

Denní rozkaz č. 364 z 24. 9.: Walter Deutsch, Do 129, Gustavův syn?*

ČTVRTEK 30. ZÁŘÍ 1943

V denním rozkazu č. 365 z 29. 9. 43 vyjadřuje vedení a Rada starších židovského společenství v Terezíně naději a velká přání do nového roku. Židé v Terezíně vzorně plnili své povinnosti. Prokázali disciplínu a souměřitelnost. Rada starších děkuje u příležitosti konce roku všem za práci vykonanou v minulém roce a očekává, že i v tom budoucím se budou všichni chovat zodpovědně vůči komunitě.

* V denním rozkazu č. 364 se hovořilo o věznicích, kteří uprchli z ghetta. Byl mezi nimi i Walter Deutsch s transportním číslem Do 129. Otto Pollak se obává, že by se mohlo jednat o syna jeho bratrance Gustava Deutsche, kterým skutečně byl.